

سوال 1 کسی دوا قہاسات کا اردو ترجمہ کریں۔
۳۰=۲۰+۱۰

(الف) اکنون دست تہی ماندہ بود، ہجہ از او گریزان بودند، رفقا عارشا میآمد با او راه بروند۔ ز باباو میگفتند "قوزی را بین" این بیشتر او را از ادر میکرد۔ چند سال پیش دو بار خواستگاری کردہ بود۔ بز دو دفعہ ز نہا او را مسخرہ کردہ بودند۔ اتفاقاً یک از آنہار زہنڈہ در ہمین نزدیکی در فہشتر آباد منزل داشت۔ چندین بار یکدیگر را دیدہ بودند، با او رف ہم زدہ بود۔

(ب) برای آنکہ از پیشتازان سیاست اداری عقب نمائیم، بخلاف رغبت بعدادت وزیر محبوب خود رفتیم۔ متأسفانہ ہمکاران عاقلتر از من کہ در اینگونہ امور خیر و دلی بشود راہ نمید ہند، اغلب ہرمن سبقت جستہ و آن وجود عزیز را چون نگین سعادت، تنگ در حلقہ جمعیت خود گرفتہ بودند۔ ناچار در یکی از زوایا بیرون از دائرہ شعاع آن گوہر دلفروز جہائی گرفتیم و نشستیم۔ بعضی از رفقا، مختصر التقاتی ہمین کردند و زود متوجہ کارشود شدند۔

(ج) رفیقمان خواست جواب بگوید، دیگری از حضار بہ چابکی حریت قوتبال، سخن را از دعائش گرفت۔ او با صدای بلند تر گفت: بندہ سالہا بہ این مرض مبتلا ہوں، ہمہ دارائی ام را بہ دکتروہا دادم، و علاج نشدم، ولی بندہ ہم اینطور در مضیقہ نیوں۔ بالآخرہ ہرزنی ہایک ریال دوا معالجہ ام کردہ، و نا امروز دیگر رنگ مرض را ندیدہ ام۔

سوال 2 کسی دو شعر می از ۱۲۱۱ کا اردو ترجمہ و تشریح کیجئے۔
۳۰=۲۰+۱۰

(الف) وقتی دل مسودایی میرفت بیستانہا ہی خوبشتم کردی بوی گل و ریحانہا
گہ نعرہ زدی بلبل گہ جامہ دریدی گلن بسایند تو افتسادم از پساد برفنت آہنہا
ای مہر تو در دلہاوی مہر تو بر لبہا وی شور تو در سر ہاوی سر تو در جانہا

(ب) مستیژہ خیر ہالفت از کساروان یکایک ہشہر اندر آمدن دوان
برہنہ سر آن دخت افسر اسباب بر رستم آمدن دو دیدہ ہر آب
عمی بآستین خون مرگان برفت برو آفرین کرد و پرسید و گشت

(ج) شلیدم کار فرمایی نظر کرد ز زوی عجب و نغوت کار گرا
روان کار گرا زوی بیسازد کہ بس کوئاد دانست آن نظر را
یہ گفت ای گنجور این نغوت از چیست؟ چو مژد رنج بخشی رنج بر را

سوال 3 درج ذیل کسی ایک نثر کا یا شاعر کے حالات زندگی اور گروہن کا مفصل جائزہ لیجئے۔
۱۰

(الف) میر محمد مجازی (ب) سعدی شیرازی

سوال 4 درج ذیل میں سے کسی دو سائنچہ ہائے پر نوٹ لکھیں۔
۱۰=۵+۵

(الف) تھیہ (ب) مجاز مرسل (ج) ایہام (د) تھیج

سوال 1 کسی دو اقتباس کا تیس اور دو ترجمہ کریں۔

۳۰=۲۰+۱۰

(الف) لبہای نازک بہم کشیدہ، ابرو ہای کمانی باریک، مژہ ہائی پائین افتادہ، رنگ زرد گوہ ہای برجستہ استخوانی، موی از دور کہ باونگاہ میگردند، نیم تنہ چو چونچہ او باہشت بالا آمدہ، دستہای دراز ہی تناسب کلاہ گشادی کہ روی سرش فرو کردہ بود، بخصوص حالت جدی کہ بخودش گرفتہ بود عصایش را بستختی بزمین میزد، بیشتر او را مضحک کردہ بود۔

(ب) جنگ مغلوبہ شد۔ بعضی بمصدا میگفتند: علاج درد مفاصل ہمین نسخہ ہای قدیم است۔ جمعی دیگر ہمزبان اصرار داشتند کہ باید سفاراز علوم جدید خواست۔ مدتی بمباحثہ در این موضوع گذشت۔ در این ضمن یکی از رفقاہ کہ ہمیشہ آہ و نالہ اش بلند و صدایش گریان است، چند مرتبہ این پا آن کرد تا بالآخرہ قدرا کشید و دست ہار روی زانو گذاشت۔

(ج) شاعری صناعتی است کہ شاعر بدان صناعت اتساق مقدمات مہمہ کند و التہام قیاسات منتخبہ بر آن وجہ کہ معنی خورد را بزرگ گرداند و معنی بزرگ را خورد و تیکورا در خلعت زشت باز نماید و زشت را در صورت نیکو جلوه کند و با بہام قوت ہای غضبانی و شہوانی را بر انگیز و تابدان ایہام طیاع را انقباضی و انبساطی بود و امور عظام را در نظام عالم سبب شود۔

سوال 2 کسی دو شعری اجزاء کا اردو ترجمہ و تشریح کیجئے۔

۳۰=۲۰+۱۰

(الف) تا عہد تو در ہستم عہد ہمہ بشکستم بعد از تو روا باشد نقض ہمہ ہیمانہا
تا خار غم عشقت آویختہ در دامن کوئہ نظری باشد رفتن بگلستانہا
آنرا کہ چنین دردی از پای در اندازد باید کہ فرو شوید دست از ہمہ در مانہا

(ب) کہ ہر خوردی از جان و از گنج خویش مبادت پشیمانسی از رنج خویش
بگم تو ببادا سپہر بسازدا ز چشم بدانست مبادا گزند
برامید دل را کہ ہستی میان ز رنجی کہ ہر دی مبادت زیان

(ج) قصہ شنیدم کہ بو المعلا بہمہ عمر لحم نخورد و ذوات لحم نیاز زد
در مرض مرگ با احازہ دستور خاومکی جوجہ با بمحضر او برد
خواجہ چو آن مرغ کشتہ دید برابر اشک تحسیر زہر دو دیدہ بیفشرد

سوال 3 درج ذیل کسی ایک نثر نگار یا شاعر کے حالات زندگی اور گفتار کا متصل جائزہ لیجئے۔

۱۰

(الف) صادق ہدایت (ب) فردوسی

سوال 4 درج ذیل میں سے کسی دو صنائع بدائع پر نوٹ لکھیں۔

۱۰=۵+۵

(الف) استعارہ (ب) مجاز مرسل (ج) تلمیح (د) مرادات العظیم

سوال نمبر ۱: کسی ایک اقتباس کا سلیس اردو میں ترجمہ کریں۔ (۲۰)

(الف) زلف او کہ روی نیم رخش را پوشانیده بود، تکان خورده، دازد خال سیاہ گوشه لب او را دید. از سینه تا گلوی او تیر کشید، دانه های عرق روی پیشانی او سرازیر شد، دور خودش را نگاه کرد. کسی نبود. صدای آواز ابو عطا نزدیک شده بود. قلبش می زد، به اندازه ای تند می زد که نفسش پس می رفت. بدون اینکه چیزی بگوید، سر تا پا لرزان از جا بلند شد. بغض بیخ گلوی او را گرفته بود. عصای خودش را برداشت با گام های سنگین افتان و خیزان از همان راهی که آمده بود، برگشت، و با صدای خراشیده زیر لب با خودش می گفت: "این زبیده بود، مرا نمی دید."

(ب) حاجب رفت و قاضی را همچنان آورد که فرموده بود. چون قاضی را بباورند، نگاه کرد، آن مرد را بدید ایستاده و هر دو آفتابه به دست گرفته، گفت: آه بسوختم، و دانست که هر چه با او گفت و نمود از برای این دو آفتابه بود، پس عضدالدوله بانگ پر وی زد و گفت: تو مرد پیر و عالم و حاکم باشی و به لب گور رسیده ای، خیانت ورزی و در امانت زنهار خوری، از دیگران چه چشم باید داشت؟ معلوم آگه هر چه ساخته داری، از مال مسلمانان است، و رشوت است، بدین جهان من جزای تو بدهم، و در آن خود مکافات یابی، از جهت مرد پیری و عالم، جان تو بخشیدم.

سوال نمبر ۲: کسی ایک اقتباس کا سلیس اردو میں ترجمہ کریں۔ (۲۰)

(الف) در باطن خود دقت کردم، و دیدم قبله آمالم مال و مقام است، و هیچ نعمتی را ازین ها بیشتر نمی خواهم، و در عین حال از دیگران که مال و مقام دارند، منضجر و متنفرم، متوجه شدم که هر چه تمنا و آرزو می کنم، به ضرر غیر تمام می شود، ولی نفع خود را چنان واجب و بسزا می دانم که منافع دیگران را نبوده می انگارم، بر خوردم که از غیبت و تحقیر رفقا لذت فراوان می برم، و از یک مضمون بکر ولو آنکه شالوده حیات یکی را واژگون کند، نمی گذارم. از این معرفتی که به حال خود پیدا کردم، صورت حضار و معنی کلمات عوض شد، و مثل این که خودم شریک جرم آنها باشم.

(ب) باید که بسیار نگوید، چه بسیار گفتن ننانه خفت دماغ و سخافت عقل و موجب سقوط مهابت و قلت وقع باشند، و عایشه صدیقه رضی الله عنها می فرماید که حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم سخن به اعتدال فرمودی، به مرتبه ای که در مجلسی که متمادی شدی، کلماتی که به زبان حقایق ترجمان آنحضرت جاری شدی، توانستی شمرد. ابوذر جمهر گفته: "چون کسی را بینی که بی حاجت سخن بسیار می گوید، یقین دان که دیوانه است." و تا آنچه خواهد گفت، در خاطر مقرر نکند، به تلفظ نیآورد. حکماء گفته اند: سخن مکرر نگوید، مگر آنکه احتیاجی به آن واقع شود، و آن هنگام باید که از تکرار به تنگ نیاید، و بر کس که حکایتی کند، اگر چه بر آن واقف باشد، باید که وقوف خود بر آن اظهار نکند.

سوال نمبر ۳: کسی ایک اقتباس کا سلیس اردو میں ترجمہ کریں۔ (۲۰)

(الف) اما شاعر باید کہ سلیم الفطرت، عظیم الفکرت، صحیح الطبع، جید الرویة، دقیق النظر باشد۔ در انواع علوم متنوع باشد، و در اطراف رسوم مستطرف۔ زیرا چنانکہ شعر در هر علمی به کار همی شود، هر علمی در شعر به کار همی شود، و بشاعر باید کہ در مجلس محاورت خوش گوی بود، و در مجلس معاشرت خوش روی، و باید کہ شعر او بدان درجه رسیده باشد کہ در صحیفه روزگار مسطور و بر السنۃ احرار مقرر، بر سفائن بنویسند، و در مدائن بخوانند، کہ حظ او فر و قسم افضل از شعر بقا اسم است، و تا مسطور و مقرر نباشد، این معنی به حاصل نیاید، و چون شعر بدین درجه نباشد، تاثیر او را اثر نبود، و پیش از خداوند خود بمیرد۔

(ب) اصحابنا می فرمایند کہ قدما در این باب غلطی شنیع کرده اند، و عمر نگران مایه به ضلالت و جهالت بسر برده، هر کس کہ این سیرت ورزد، او را زندگان^{از}ی هیچ بهره نباشد، می فرمایند مقصود از حیات دنیا لعب و لهو و زینت و نشاط و جمع کردن مال و غلبه نسل است، لعب و لهو بی فسق و آلات مناهی امری ممتنع است، و جمع کردن مال بی رنجاندن مردم و ظلم و بہتان و زبان در عرض دیگران دراز کردن محال، هر کہ عفت ورزد، از اینها محروم باشد، و او را از زندگان نتوان شمرد، و حیات او عبث باشد، می فرمایند کہ چشم و گوش و زبان و دیگر اعضا از بہر جذب منفعت و دفع مضرت آفریده اند، و هر عضوی را از خاصیتی کہ سبب ایجاد او بوده، منع کردن موجب بطلان آن عضو است۔

سوال نمبر ۴: نقای عروسی سمرقندی یا محمد علی جمالزادہ کے احوال و آثار پر مفصل نوٹ لکھیں۔ (۲۰)
سوال نمبر ۵: کسی ایک اقتباس کا فارسی ترجمہ لکھیں۔ (۲۰)

(الف) ہدایت نے فارسی افسانے کو ایک نیا شعور اور نیا مزاج دیا۔ ہدایت سے پہلے ایرانی عوام کے دلوں کی دھڑکنیں افسانوں میں سنائی نہیں دیتیں انہوں نے عوامی معاشرے کی آئینہ داری کی اور انکے لئے انہی کی زبان کو اپنایا۔ یہ اقدام فارسی نثر میں ایک بہت بڑا انقلاب تھا۔ اگرچہ عوامی محاوروں کا استعمال ہدایت سے پہلے دیکھا اور جمال زادہ نے شروع کیا تھا اور عوامی لہجے کو قلمبند کرنے کی مثالیں بھی موجود تھیں مگر اس لہجے کو ہدایت ہی نے ادب میں ایک مستقل حیثیت دی۔

(ب) سیاست نامہ کا اسلوب بیان آسان، رواں اور موجز ہے شاید ہی کوئی جملہ پیچیدہ اور مغلط ہو۔ مترادفات بالکل کم ہیں۔ مسجع و مقفی جملے بھی صرف ایک دو جگہ آئے ہیں۔ مصنف نے بعض عربی الفاظ اور عربی و فارسی مرکبات و افعال کو نئے معنوں میں استعمال کیا ہے۔ عبارت میں تاریخ بلخی جیسی سادگی ہے اور تاریخ بیہقی جیسی جملہ بندی اور محاورات و کنایات کا استعمال پایا جاتا ہے۔ واقعات کی جزئی تفصیل کا بیان اور مطالب کا مٹا کاتی انداز بھی تاریخ بیہقی جیسا ہے۔